

АКАДЕМИК ЛЮБОМИР ИЛИЕВ – ИНИЦИATOR И АКТИВЕН ДЕЕЦ НА БАЛКАНСКИЯ МАТЕМАТИЧЕСКИ СЪЮЗ*

Николае Теодореску

Балканският математически съюз е духовната връзка между математиците в балканските страни и изразява духовното единство на нашите народи, изковано в продължение на хилядолетия въпреки превратностите, които историята никога не ни е спестила.

Нашият съюз е изразител на културата и науката, оплодотоврени от наследството, оставено ни от нашите предтечи, като Омир, Софокъл, Еврипид, Аристофан, Питагор, Аристотел, Евклид, Архимед и още много други блестящи умове на древна Гърция.

На гръцка земя се роди и импулсът за основаване на Съюз на математиците от балканските страни, който не би бил осъществим без единодушното съгласие на всички математици от тези страни. Това бе конкретизирано в Първия интербалкански конгрес на математиците, състоял се в Атина от 2 до 10 септември 1934 г. под председателството на професора и заместник-ректора на тамошния университет П. Зервос.

Начело на 144-те делегати се намираха Никола Обрешков и Никола Бонев от България, Ж. Топчиу от Албания, Г. Цицайка и О. Оническу от Румъния, Р. фон Мизес от Турция, М. Петрович и Н. Салтиков от Югославия, Н. Хаджидакис и К. Папайоану от Гърция.

Едно списание на Интербалканския математически съюз бе издавано през 1936 г., а през 1937 г. на Втория интербалкански конгрес в Букурещ от 12 до 17 септември официално бе обявено основаването на съюза.

За нещастие това бе и последната проява на тази организация за балканско сътрудничество. Политическата обстановка бе усложнена, а след това започна Втората световна война. Въпреки всичко списанието продължи да излиза до 1941 г.

Но идеята и чувствата на дружба не напуснаха духовете и сърцата на нашите математици, които останаха неуморни в желанието да възстановят своето сътрудничество на по-широва и по-солидна основа. Ролята на математиката в съвременния живот, мястото ѝ в социално-икономическото развитие, в техническия прогрес и в културата създаде и наложи едно ново виждане за балканския съюз на математиците.

Именно в служба на тази широка и благородна концепция академик Л. Илиев се ангажира непосредствено след войната. Всяка среща на международни конгреси в различни страни на Европа бе използвана от балканските математици, за да възобновят съвместната си работа, и Любомир Илиев винаги е бил един от най-горещите инициатори. Неговият искрен и прозорлив динамизъм спечелваше и най-резервираните.

Четвъртият конгрес на румънските математици, състоял се през 1956 г. в Букурещ, бе благоприятен момент да се започнат срещи между румънски и български математици, към които по-късно се присъединиха и техните гръцки, югославски и турски колеги, с оглед да се създадат общи условия

* Слово, произнесено от генералния секретар на Балканския математически съюз акад. Н. Теодореску в Единния център по математика и механика на 28 юни 1983 г. —
Бел. ред.

за подновяване на дейността. Ролята на акад. Л. Илиев в тази инициатива и в тези срещи е неоценима също като яснотата на неговите конструктивни идеи. Така при една последна предварителна среща, състояла се в Букурещ на 8 юли 1965 г., бе взето решение да се свика Трети конгрес на балканските математици в Букурещ през 1966 г. Л. Илиев заедно с Б. Петканчин представяше България в тази среща, която ще остане историческа в живота на нашия съюз. С вълнение си спомням неговото винаги оптимистично, убедително и ентузиазирано участие, радостта, с която той подкрепи резолюцията. Тогава аз почувствувах, че едно неопептено приятелство ще ме свърже с него за цял живот. Защото ние вярвахме от цялото си сърце в необходимостта от сърдечна, органична и плодотворна солидарност на тогава растящото и укрепващо семейство на математиците от балканските страни и се ангажирахме без уговорки да служим на борбата за неговото осъществяване.

Заедно с Б. Петканчин Л. Илиев взе също участие в комисията, която на 14 и 15 септември 1966 г. изработи проекта за устав на Балканския математически съюз и в която участвуваха още Д. Капос и С. Зервос, Т. Поповичи и Н. Теодореску, Н. Терзиоглу и М. Хотинли, М. Дайович и Дж. Курела. Тук Л. Илиев още веднъж показва качествата си на просветен организатор, топлите си приятелски чувства към съюза, който се възраждаше под закрила, подхранвана от неговото усърдие — усърдие, останало неуморно и до днес като пример, труден за подражание за всички нас.

Тържественото възстановяване на дейността на съюза бе провъзгласено на 17 септември 1966 г., когато уставът единодушно бе одобрен от делегатите на Общото събрание. Трябва да се каже, че много от формулировките на този фундаментален документ носят отпечатъка на просветения, прозорлив и конструктивен ум на акад. Л. Илиев. Бъдещето блестящо доказа благотворната правда на неговата мъдрост.

Цялата дейност на съюза от 1966 г. насам във всичките си форми е свързана с активното присъствие на Л. Илиев чрез вдъхновяващи идеи, чрез сполучливи инициативи и престижни реализации. Член на Съвета и на Изпълнителния комитет на БМС, той бе избран и преизбран на всички уставни конгреси: през 1966 г. в Букурещ, през 1971 г. в Истанбул, през 1974 г. в Белград и през 1977 г. във Варна, за вицепрезидент до 1974 г., когато бе избран за президент през периода 1974—1977. След това той бе избран за президент на съюза — пост, който прославя и досега. Няма дейност в рамките на БМС, на която той да не е съдействувал безрезервно, честно и неоценимо.

България се нарежда на първо място сред страните-домакини на проявите на нашия съюз и акад. Л. Илиев е първият, комуто трябва да благодарим за това. Нека си припомним някои от тях: към Третия конгрес на българските математици във Варна през 1972 г. бе присъединена Конференция по функционален анализ на Балканския съюз. През 1973 г. бе организирана Научна сесия на Изпълнителния комитет на БМС в София. През 1975 г. Третата балканиада за студенти и млади научни работници протече при не забравими условия в София и бе съпътствувана от Научна сесия на балканската математическа младеж. През 1977 г. във Варна се състоя Шестият конгрес на балканските математици — една престижна проява с чудесна организация, чиято научна програма показва творческата сила и широтата на изследванията на балканските математици. Накрая пак по инициатива на акад. Л. Илиев Националният комитет по математика в НРБ свика Конфе-

ренция на лауреатите на балканиадите през 1979 г. в София. Това бе една вълнуваща среща, която представи младата смяна — една блестяща реколта от млади учени, лауреатите от предишните балканиади. Една от големите заслуги на акад. Л. Илиев е неговата политика на издигане на младите, усилията му да открива, окуражава и поддържа потвърждаващите се таланти. Така той осигурява непрекъснатостта на активното съществуване на БМС и така се развива сърдечното приятелство, което сближава и съединява в продължение на поколения балканските математици в един наистина духовен съюз.

През 1973 г. по случай 60-годишнината на акад. Л. Илиев Изпълнителният комитет на БМС съвместно с Българския национален комитет организира в София научна сесия в негова чест. Чествувахме тогава известния учен с международно признание, инициатора и активния деец, отдаващ силите си за възтържествуване на благородните цели на Балканския математически съюз. Неговите сътрудници, неговите ученици, неговите бивши ученици, сега самите те известни учени, дадоха тогава израз на своето уважение и адмирация пред неговото дело.

Днес, десет години по-късно, Балканският математически съюз се присъединява към Българската академия на науките, Софийския университет и Единния център по математика и механика (последния от които акад. Л. Илиев ръководи с такава всеотдайност, мъдрост и прозорливост), за да отбележи неговата 70-годишнина, неговия живот, отданен на науката и образоването, осветен от благороден патриотизъм и дух на топла дружба с математиците от балканските страни.

Ние гледаме на това чествуване също като и на първото през 1973 г., като на тържествена възможност да му изразим нашите чувства на дълбока и постоянна привързаност в един момент на нов етап на развитие на нашия съюз, при който неговото присъствие е най-сигурната гаранция за солидния и ентузиазиран динамизъм, от който той има нужда, за да служи на благородната кауза на сърдечното сътрудничество между математиците от балканските страни.

Ето защо към нашата почит, отправена към учения, създателя и ръководителя на школа, блестящия организатор на Единния център по математика и механика на Българската академия на науките, в лоното на който са били проведени толкова престижни научни срещи, Изпълнителният комитет на Балканския математически съюз прибавя израза на своята най-жива признателност към плодотворното и всеотдайно дело на Л. Илиев, пожелава му добро здраве и също така и в бъдеще да изпитва удовлетворение при събиране на плодовете на своята благородна и ентузиазирана всеотдайност във всичко, с което той се заеме, за доброто на бъдещите поколения.